

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-536/23 – 1

Zaak C-536/23

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

22 augustus 2023

Verwijzende rechter:

Landgericht München I (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

18 juli 2023

Verzoekende partij:

Bondsrepubliek Duitsland

Verwerende partij:

Mutua Madrileña Automovilista

[OMISSIS]

In de zaak

Bondsrepubliek Duitsland [OMISSIS]

– verzoekster –

[OMISSIS] tegen

Mutua Madrileña Automovilista [OMISSIS]

– verweerster –

[OMISSIS]_wegens vordering

geeft het Landgericht München I (rechter in tweede aanleg München) [OMISSIS]
de volgende

Beslissing

1. De behandeling van de zaak wordt geschorst.
2. Aan het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt de volgende vraag voorgelegd:

Moet artikel 13, lid 2, juncto artikel 11, lid 1, onder b), van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken aldus worden uitgelegd dat ook een lidstaat van de Europese Unie zelf, als werkgever die het loon van zijn door een verkeersongeval (tijdelijk) arbeidsongeschikte ambtenaar heeft doorbetaald en die in de rechten is getreden die deze ambtenaar heeft jegens de in een andere lidstaat gevestigde maatschappij die de wettelijke aansprakelijkheid voor het bij dat ongeval betrokken voertuig dekt, tegen deze verzekeringsmaatschappij een vordering als „getroffene” in de zin van voormelde bepaling kan instellen bij het gerecht van de woonplaats van de arbeidsongeschikte ambtenaar, indien een dergelijke rechtstreekse vordering mogelijk is?

Motivering:

I)

Verzoekster en verzoekster in hoger beroep (hierna: „verzoekster”) als werkgever van de ambtenaar die gewond is geraakt bij een verkeersongeval, vordert krachtens gesubrogeerd recht schadevergoeding van verweerster en verweerster in hoger beroep (hierna: „verweerster”) als aansprakelijkheidsverzekeraar van het voertuig van de andere partij dat bij het ongeval betrokken was.

De ambtenaar woont in München en werkt als federaal ambtenaar bij het Duitse octrooi- en merkenbureau in de vestiging München. Het Duitse octrooi- en merkenbureau is een hogere federale instantie.

Op 8 maart 2020 heeft de ambtenaar tijdens een vakantiereis naar Mallorca een ongeval gehad toen zij op haar fiets in botsing kwam met een bij verweerster voor aansprakelijkheid verzekerde huurauto, die werd bestuurd door een in Frankrijk woonachtige Duitse bestuurder. Als gevolg van de opgelopen verwondingen was de ambtenaar van 8 maart 2020 tot en met 16 maart 2020 arbeidsongeschikt.

Verzoekster heeft als werkgever haar loon over de periode van de arbeidsongeschiktheid ten bedrage van 1.432,77 EUR doorbetaald en bij brief van 25 januari 2021 vorderingen tot vergoeding van het doorbetaalde loon ingesteld tegen de in Duitsland aangestelde schaderegelaar van verweerster, APRIL Financial Services AG. Deze weigerde uitkeringen te betalen met het argument dat de ambtenaar het ongeval had veroorzaakt.

Verzoekster stelde vervolgens een vordering in bij het Amtsgericht München (rechter in eerste aanleg München, Duitsland) tot betaling van 1.432,77 EUR [OMISSIS]. Verweerster heeft de vordering betwist en tevens aangevoerd dat de aangezochte rechter niet internationaal bevoegd was. In zijn vonnis van 16 februari 2022 heeft het Amtsgericht München de vordering wegens onbevoegdheid afgewezen met de verklaring dat verzoekster zich niet kon beroepen op een bevoegdheid op grond van artikel 11, lid 1, onder b), en artikel 13, lid 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (hierna: verordening (EU) nr. 1215/2012), omdat deze regeling eng moest worden uitgelegd als zijnde een uitzonderingsbepaling en verzoekster als zijnde een staat de bijzondere bescherming van deze regelingen niet nodig had in het kader van een abstract-typisch onderzoek van de behoefte aan bescherming, temeer daar zij ook functioneel actief was als socialezekerheidsorgaan, bijvoorbeeld in het kader van de ouderdoms- en ziekteverzekering. [OMISSIS] [opmerkingen over de nationale procedure]

Verzoekster [OMISSIS] heeft tegen dit vonnis hoger beroep ingesteld [OMISSIS]. [opmerkingen over de nationale procedure]

Verzoekster is van mening dat het Amtsgericht München zich ten onrechte onbevoegd heeft verklaard, omdat verzoekster zich wel degelijk kan beroepen op artikel 11, lid 1, onder b), en artikel 13, lid 2, van verordening nr. 1215/2012. Als werkgever van een werknemer die rechtstreeks gewond is geraakt bij een verkeersongeval, heeft verzoekster haar schadeclaims tegen verweerster verworven door middel van wettelijke cessie doordat zij het loon van de werknemer heeft doorbetaald. Dit heeft volgens haar tot gevolg dat de rechterlijke instanties in de staat van de woonplaats van de getroffene ook bevoegd zijn voor de persoon die wettelijk is gesubrogeerd in de rechten van de getroffene. Volgens de rechtspraak van het Hof van Justitie (met name arrest van 20 juli 2017 in zaak C-340/16) hoeft namelijk juist geen beoordeling per geval en geen differentiatie volgens het criterium van de zwakte te worden uitgevoerd, maar kan elke subrogatiegerechtigde die zijn vordering niet als verzekeraar of socialezekerheidsorgaan, maar als rechtverkrijgende krachtens een gesubrogeerd recht zoals een getroffene instelt, in het belang van de voorspelbaarheid ook een vordering instellen bij de rechter van de woonplaats van de getroffene.

Verzoekster concludeert

het vonnis van het Amtsgericht München [OMISSIS] op het beroep van verzoekster te vernietigen en verweerster te veroordelen tot betaling aan verzoekster van 1.432,77 EUR, vermeerderd met rente ten bedrage van vijf procentpunten boven de respectieve basisrentevoet vanaf de datum van aanhangige,

[OMISSIS] [subsidiare vordering]

Verweerster concludeert

het hoger beroep te verwerpen.

Verweerster is van mening dat uit de beschermingsdoelstelling van de artikelen 11, lid 1, onder v), en artikel 13 van verordening nr. 1215/2012 volgt dat alleen de partij die institutioneel als zwakkere partij ten opzichte van de verzekeringsmaatschappij – namelijk de aansprakelijkheidsverzekeraar – moet worden beschouwd dit voorrecht kan invoeren ten opzichte van een verzekeringsmaatschappij waartegen een vordering is ingesteld. Dit heeft het Hof van Justitie ontkend, zowel in het geval van een socialezekerheidsorgaan als in het geval van personen die commerciële activiteiten uitoefenen in het verzekeringsrecht, ongeacht hun omvang (arresten van het Hof van Justitie van 17 september 2009, zaak C-347/08, 31 januari 2018, zaak C-108/17, 20 mei 2021, zaak C-913/19, en 21 oktober 2021, zaak C-393/20). Een dergelijke institutionele zwakkere positie moet echter ook worden ontkend voor een lidstaat van de EU als volkenrechtelijk rechtssubject, met name wanneer deze – zoals verzoekster in casu – ook diensten verricht die in wezen socialezekerheidsdiensten zijn, en wanneer deze ook toezicht houdt op de verzekeringsmaatschappijen die op zijn grondgebied actief zijn. De aangezochte rechter is echter hoe dan ook verplicht om als rechter in hoger beroep de uitleggingsvraag overeenkomstig artikel 267 VWEU aan het Hof van Justitie voor te leggen, met name indien hij op dit punt wil afwijken van de rechtspraak van het Oberlandesgericht Koblenz (hoogste rechterlijke instantie van de deelstaat Rijnland-Palts, Koblenz, Duitsland) van 15 oktober 2012 – 12 U 1528/11.

[OMISSIS] [opmerkingen over de nationale procedure]

II)

De behandeling van de zaak wordt geschorst op grond van § 148 ZPO (Duits wetboek van burgerlijke rechtsvordering) en de in het dictum ad 2 geformuleerde vraag wordt overeenkomstig artikel 267, eerste alinea, onder b), en tweede alinea, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) voorgelegd aan het Hof van Justitie. Verzoeksters hogere voorziening is immers ontvankelijk en de gegrondheid ervan hangt af van de uitlegging van artikel 11, lid 1, onder b), en artikel 13, lid 2, van *verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken* (hierna: verordening nr. 1215/2012) en van de vraag of de in eerste aanleg aangezochte rechter bevoegd is.

1. Het hoger beroep van verzoekster tegen het vonnis van het Amtsgericht München [OMISSIS] is ontvankelijk. [OMISSIS] [wordt gepreciseerd]
2. De gegrondheid van het hoger beroep hangt af van de vraag of het Amtsgericht München zich terecht onbevoegd heeft verklaard op grond van

artikel 11, lid 1, onder b), en artikel 13, lid 2, van verordening nr. 1215/2012.

2.1 De relevante Unierechtelijke bepalingen luiden als volgt:

- Overwegingen van verordening nr. 1215/2012:

(15) De bevoegdheidsregels moeten in hoge mate voorspelbaar zijn, waarbij als beginsel geldt dat de bevoegdheid in het algemeen gegrond wordt op de woonplaats van de verweerder. De bevoegdheid moet altijd op die grond kunnen worden gevestigd, behalve in een gering aantal duidelijk omschreven gevallen waarin het voorwerp van het geschil of de autonomie van de partijen een ander aanknopingspunt wettigt. Voor rechtspersonen moet de woonplaats autonoom worden bepaald om de gemeenschappelijke regels doorzichtiger te maken en jurisdictiegeschillen te voorkomen.

[...]

(18) In het geval van verzekerings-, consumenten- en arbeidsovereenkomsten moet de zwakke partij worden beschermd door bevoegdheidsregels die gunstiger zijn voor haar belangen dan de algemene regels.

- Artikel 11 van verordening nr. 1215/2012:

1. De verzekeraar met woonplaats op het grondgebied van een lidstaat, kan worden opgeroepen:

- a) voor de gerechten van de lidstaat waar hij zijn woonplaats heeft;*
- b) in een andere lidstaat, indien het een vordering van de verzekeringnemer, de verzekerde of een begunstigde betreft, voor het gerecht van de woonplaats van de eiser, of*
- c) indien het een medeverzekeraar betreft, voor het gerecht van een lidstaat waar de vordering tegen de eerste verzekeraar is ingesteld.*

2. Wanneer de verzekeraar geen woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, maar in een lidstaat een filiaal, een agentschap of enige andere vestiging heeft, wordt hij voor de geschillen betreffende de exploitatie daarvan geacht woonplaats te hebben op het grondgebied van die lidstaat.

- Artikel 13 van verordening nr. 1215/2012:

1. Ter zake van aansprakelijkheidsverzekering kan de verzekeraar ook in vrijwaring worden opgeroepen voor het gerecht waar de

rechtsvordering van de getroffene tegen de verzekerde aanhangig is, indien de voor dit gerecht geldende wetgeving het toelaat.

2. De artikelen 10, 11 en 12 zijn van toepassing op de vordering die door de getroffene rechtstreeks tegen de verzekeraar wordt ingesteld, indien de rechtstreekse vordering mogelijk is.

2.2 Overeenkomstig artikel 13, lid 2, van verordening nr. 1215/2012 kan een getroffene die een rechtstreekse vordering tegen een verzekeraar instelt, een procedure aanhangig maken bij een op grond van de artikelen 10 tot en met 12 van deze verordening bevoegd gerecht. Volgens artikel 11, lid 1, onder b), van verordening nr. 1215/2012 is het mogelijk om een vordering in te stellen bij het gerecht van de woonplaats van de verzekeringnemer en – via de verwijzing in artikel 13, lid 2, van deze verordening – dus bij het gerecht van de woonplaats van de getroffene.

Verzoekster stelt – in zoverre tussen partijen onbetwist – een rechtstreekse vordering in tegen verweerster als aansprakelijkheidsverzekeraar van het bij het ongeval betrokken voertuig van de andere partij op grond van artikel 18, lid 1, van verordening (EG) nr. 864/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen (hierna: „Rome II-verordening”) juncto artikel 7.1, lid 2, artikel 1.1 en artikel 143 van de Spaanse Ley sobre responsabilidad civil y seguro en la circulación de vehículos a motor (hierna: „LRCSCVM”) krachtens gesubrogeerd recht overeenkomstig artikel 19 Rome II-verordening juncto § 76 BBG. Verzoekster is namelijk – eveneens onbetwist – de werkgever van de bij het ongeval gewond geraakte ambtenaar en heeft – ook weer onbetwist – gedurende de ongevalsgerelateerde arbeidsongeschiktheid van de getroffene loon doorbetaald ten bedrage van 1.432,77 EUR.

2.3 De beslissende vraag is nu of verzoekster, die een vordering instelt op basis van de wettelijk gesubrogeerde rechten van de medewerkster die oorspronkelijk bij het ongeval gewond is geraakt, zich eveneens kan beroepen op artikel 11, lid 1, onder b), en artikel 13, lid 2, van verordening nr. 1215/2012.

Wat de bevoegdheidsregels betreft, is verordening nr. 1215/2012 – net als haar voorganger, verordening (EG) nr. 44/2001 van 22 december 2000 (hierna: verordening nr. 44/2001) – gebaseerd op de volgende fundamentele overwegingen: Volgens overweging 15 van verordening nr. 1215/2012 moeten de bevoegdheidsregels in hoge mate voorspelbaar zijn, waarbij als beginsel geldt dat de bevoegdheid in het algemeen gegrond wordt op de woonplaats van de verweerder. Volgens overweging 18 van deze verordening moet in het geval van verzekerings-, consumenten- en arbeidsovereenkomsten de zwakke partij worden beschermd door bevoegdheidsregels die gunstiger zijn voor haar belangen dan de algemene regels.

- 2.4 Voor zover valt na te gaan, heeft het Hof van Justitie in drie arresten van 17 september 2009 (zaak C-347/08), 20 juli 2017 (zaak C-3410/16) en 31 januari 2018 (zaak C-106/17) reeds essentiële beginselen ter zake uitgewerkt om enerzijds recht te doen aan de door de artikelen 10-13 van verordening nr. 1215/2012 (of de daaraan voorafgaande bepalingen van verordening nr. 44/2001) beoogde bescherming van de zwakke partij en anderzijds aan de noodzakelijke voorspelbaarheid met betrekking tot de bevoegde rechter:

Al degenen die zelf commercieel actief zijn in de verzekeringssector, zij het als verzekeraar, zij het als socialezekerheidsorgaan (arrest van 17 september 2009, zaak C-347/08), zij het als beroepsmatig actieve cessionaris (arrest van 31 januari 2018, zaak nr. C-106/17), hebben geen bescherming nodig en vallen dus niet onder de bescherming van de artikelen 10 e.v. van verordening nr. 1215/2012 bij de keuze van het *forum actoris*, ongeacht of zij handelen met vergelijkbare marktmacht of economische macht als de verwerende verzekeringsmaatschappij.

Daarentegen moeten allen die niet commercieel actief zijn in de verzekeringssector, maar die een vordering instellen op grond van rechten van de getroffene die op hen zijn overgegaan, bijvoorbeeld door erfopvolging of wegens doorbetaling van loon, zelf als „getroffene” in de zin van artikel 13, lid 2, van verordening nr. 1215/2012 worden beschouwd en profiteren zij van het *forum actoris* van artikel 10 e.v. van deze verordening. Ook dit is van toepassing zonder dat de individuele behoefte aan bescherming in een specifiek geval hoeft te worden onderzocht. Het Hof van Justitie heeft in dit verband uiteengezet (arrest van 20 juli 2017, zaak C-340/16, punt 34 e.v.):

„Een beoordeling per geval van de vraag of een werkgever die het loon doorbetaalt, als een „zwakke partij” kan worden aangemerkt en onder het begrip „getroffene” in de zin van artikel 11, lid 2, van verordening nr. 44/2001 kan vallen, zou bovendien – zoals de verwijzende rechter in de verwijzingsbeslissing heeft opgemerkt – een risico van rechtsonzekerheid doen ontstaan en in strijd zijn met de doelstelling van die verordening, die is neergelegd in overweging 11 van die verordening, volgens welke de bevoegdheidsregels in hoge mate voorspelbaar moeten zijn.

Op grond van artikel 11, lid 2, van verordening nr. 44/2001 kunnen werkgevers die zijn gesubrogeerd in de rechten op schadevergoeding van hun werknemers, zich bijgevolg – als personen die schade hebben geleden en ongeacht hun omvang en hun rechtsvorm – beroepen op de bijzondere bevoegdheidsregels van de artikelen 8 tot en met 10 van die verordening.

De werkgever die in de rechten van zijn werknemer is gesubrogeerd omdat hij het loon van die werknemer heeft betaald gedurende een periode van arbeidsongeschiktheid en die, op die grond alleen, een vordering uit hoofde van de door die werknemer geleden schade instelt, kan bijgevolg worden geacht zwakker te zijn dan de verzekeraar die hij voor de rechter daagt en derhalve over de mogelijkheid te moeten beschikken om die vordering in te stellen voor de gerechten van de lidstaat waar hij is gevestigd.

Hieruit volgt dat een werkgever die is gesubrogeerd in de rechten van de werknemer die het slachtoffer van een verkeersongeval was en wiens loon hij heeft doorbetaald, als „getroffene” de verzekeraar van het bij dat ongeval betrokken voertuig kan oproepen voor de gerechten van de lidstaat waar hij is gevestigd, indien een rechtstreekse vordering mogelijk is.

[...]

Uit alle voorgaande overwegingen volgt dat artikel 9, lid 1, onder b), juncto artikel 11, lid 2, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat een in een eerste lidstaat gevestigde werkgever die het loon heeft doorbetaald van zijn wegens een verkeersongeval afwezige werknemer en die is gesubrogeerd in de rechten van die werknemer jegens de in een tweede lidstaat gevestigde maatschappij die de wettelijke aansprakelijkheid voor het bij dat ongeval betrokken voertuig dekt, als „getroffene” in de zin van deze laatste bepaling die verzekeringsmaatschappij kan oproepen voor de gerechten van de eerste lidstaat, wanneer een rechtstreekse vordering mogelijk is.”

Aangezien de uitzonderingen op het beginsel van bevoegdheid van het forum van de verweerder uitzonderlijk van aard zijn en eng moeten worden uitgelegd, mogen zij echter niet worden uitgebreid tot personen die deze bescherming niet nodig hebben (arresten van het Hof van Justitie van 31 juni 2018, zaak C-106/17, punt 41, en 20 mei 2021, zaak C-913/19, punt 39). Ook al hoeft er in de regel geen beoordeling en afweging per concreet geval van de structurele zwakte of behoefte aan bescherming voor de toepassing van artikel 10 e.v. van verordening 1215/2012 te worden uitgevoerd, is in het algemeen het evenwicht in de zin van deze bepalingen niet verstoord wanneer een vordering niet wordt ingesteld tegen de verzekeraar, vergeleken met wie zowel de verzekerde als de getroffene als zwakkere partijen worden beschouwd (arrest van het Hof van Justitie van 9 december 2021, zaak C-708/20, punt 33).

- 2.5 Aldus kan enerzijds in het kader van artikel 10 e.v. van verordening nr. 1215/2012 een abstract-generaliserende toetsing van de behoefte aan bescherming worden vastgesteld, volgens welke in bepaalde groepen van gevallen – en binnen deze groepen dan onafhankelijk van de concrete

zwakte of behoefte aan bescherming ten opzichte van de verzekeraar tegen wie een vordering wordt ingesteld – een behoefte aan bescherming moet worden bevestigd (namelijk in het geval van een wettelijke cessie bij erfgenamen of werkgevers) of ontkend (namelijk in het geval van socialezekerheidsorganen of cessionarissen die commercieel actief zijn in de verzekeringssector). Anderzijds suggereert juist deze vorming van groepen van gevallen dat met het vereiste van voorspelbaarheid, zoals geformuleerd in overweging 15, voldoende rekening kan worden gehouden door middel van een getypeerde beoordeling, terwijl er tegelijkertijd ruimte blijft om het uitzonderingskarakter te behouden.

In zijn arrest van 15 oktober 2021 (12 U 1528/11) heeft het Oberlandesgericht Koblenz zich derhalve onbevoegd verklaard voor vorderingen van een deelstaat van een lidstaat op grond van artikel 9, lid 1, onder b), en artikel 11, lid 2, van verordening nr. 44/2001, die identiek zijn aan artikel 11, lid 1, onder b), en artikel 13, lid 2, van verordening 1215/2012, en als argument hiervoor aangevoerd dat een deelstaat van de Bondsrepubliek Duitsland ten opzichte van een aansprakelijkheidsverzekeraar niet zwakker of juridisch minder ervaren is dan een verzekeraar en dat zijn positie kan worden vergeleken met die van een socialezekerheidsorgaan.

Daarentegen heeft het Hof van Justitie in het bovengenoemde arrest (van 20 juli 2017 in zaak C-340/16) de bevoegdheid voor vorderingen die waren ingesteld door een publiekrechtelijk georganiseerde ziekenhuisexploitant als werkgever na wettelijke cessie voor de doorbetaling van het loon van zijn werknemer, bevestigd; de publiekrechtelijke entiteit die in dat geval de vordering had ingesteld, was echter geen deelstaat en al helemaal geen lidstaat van de Europese Unie zelf, en juist het criterium van de internationale rechtspersoonlijkheid lijkt in abstracto voldoende bepaalbaar om te kunnen voldoen aan het vereiste van voorspelbaarheid met betrekking tot de bevoegdheid.

3. Tegen deze achtergrond staat voor de beslissing over het hoger beroep van verzoekster de vraag centraal of artikel 11, lid 1, onder b), en artikel 13, lid 2, van verordening nr. 1215/2012 ondanks het uitzonderingskarakter ervan aldus kunnen worden uitgelegd dat een lidstaat van de Europese Unie zelf, als werkgever die het loon heeft doorbetaald van zijn ambtenaar die (tijdelijk) arbeidsongeschikt is ten gevolge van een verkeersongeval, en die in de rechten is getreden die deze ambtenaar kan doen gelden ten aanzien van de in een andere lidstaat gevestigde maatschappij die de wettelijke aansprakelijkheid voor het bij dit ongeval betrokken voertuig dekt, tegen deze verzekeringsmaatschappij een vordering als „getroffene” in de zin van deze bepaling kan instellen bij het gerecht van de woonplaats van de arbeidsongeschikte ambtenaar, op voorwaarde dat een dergelijke rechtstreekse vordering mogelijk is. De uitlegging van een verordening is dus in geschil tussen partijen en is voor de beslissing over het hoger beroep van centraal belang.

Bijgevolg moet het Hof van Justitie van de Europese Unie krachtens artikel 267 VWEU worden verzocht om een prejudiciële beslissing over de in het dictum ad 2 gestelde vraag.

[OMISSIS]

WERKDOCUMENT